

איגרת לוועדה המתמדת של הוועידה ה-6 של מפא"י

משה שרטוק ממחנה המעצר בלטרון

3.9.1946

DOC00536

שלום חברים!

ברצוני לשחרר עצמי בדיוונכם הפנימי במידה שנייתן הדבר ע"י איגרת אחת קצרה.

א

יום יום משטנה החזוות, אם ברוב או במעט, ואני יודע אם הנחותי לא תופרכה ע"י מאורעות הימים הקרובים. כרגע אני תופס את לשונו האחרונה של "רויטר" ומקבל בעובדה את התשובה השלילית להצעותינו האחרונות.¹ פירוש הדבר בשבילי, שאין אנו הולכים לוועידת לונדון עד אם יחול שינוי.

ודאי ידוע, כי היו לי ספקות חמורות אם רשיים אנו, גם לאחר כל שעבר ונוכח כל העobar, לדחות למפרע את השתפותנו במומ"מ. לא גרסתי במקרים דומים בעבר, ואני גורס גם הפעם, כי ע"י כניסה למערכה אנו נתונים מראש את הדין על תוצאותיה. דומה היה לי, כי לא רק אין כניסה מקופה את סיכון מאבקנו לעתיד לבוא, אלא להפך, היא עשויה לסייע לנו - במה דברים אמרים? אם אין הפרשה בדיון כהסתמה מראש לבסיס שכגד.² ראייתי אפשרות לנסה את עמדתנו כך שלא יוכל להיות כל ספק בדבר ונוכל להיכנס וליצאת בקומה זקופה ובידיים נקיות.

אמרתי: אם אגב כניסה למומ"מ יש סיכוי להציג הקלות והפוגות מסוימות בתחום הברד הניתך עליינו; אם טובטה לנו חרות המינוי ע"י קבלת כל אלה מנציגינו שנחלהיט לעמוד עליהם; אם יהיה ברור לנו הולכים לעמוד על שלנו³ ודוחים מראש אותם; אז גם אם אין סיכוי להזעם אף כלשהו, ולא נצליח אלא להוציא מפיהם [כלומר, למנוע בעדם מה להשמע את] התירוץ הכוזב כי הוחלט מה שהוחלט משום שהיהודים לא באו וענינים הופקר - מותר וחובה ללבת.

אני מקבל בלב שלם את הגדרת ב"ג לערכה של ישיבת פריס. כמה שבועות לפני שהגיעה איגרתנו לוועידה כתבתי כי החלטת פריס, הדוחה את הבסיס שהוצע, נתנה עמוד שידרה לציבורנו וזקופה קומתו, בארץ ובחו"ל.⁴ אפשר אילו הייתה שם הייתה מנגה

אישור לוועידה המתמדת של הוועידה ה-6 של מפא"י

3.9.1946 **DOC00536a** **משה שיתוך ממחנה המעצר בלטווין**

להגמיש את הניסוח ולהבחין במפורש בין דחית הבסיס שהוצע לבין סירוב ללבת למ"מ. אבל הבדיקה זו באה בעבר ומן, כשהוברר כי פריס מוכנה למ"מ על הבסיס שלו. באותו הימים הייתה מסתפק בקביעת בסיסנו ונמנע מהציג תנאי בל-יעבור,⁵ שהוא יהיה לך לבסינו של הצד שכנגד.

תנאי זה לא צפוי. רأיתי בו קודם כל מאמץ נTRY - לא אחרונו - למצות ברגע ההיסטורי זה את כל אפשרויות הלחץ כדי להביא לידי הנשמה מהירה של משאת נפשנו, ولو גם בקיצוץ שטח. מבחינה זו הצדקתיו - עם כל ראיית הסיכון הכרוך בו. הניסיון נעשה כלפי וושינגטון, לונדון וקהיר.⁶ לגבי קהיר היה לי חלק ישיר באחריות לביצוע ע"י מתן הסכמתו העקרונית וע"י משלוח הוראות מפורשות.⁷

אם ידיעת "רויטר" על תשובה השילילת של בוין נכונה, הרי שהניסיון זהה, בשלב זהה, לא השיג את מטרתו. ואם לא תחול תזוזה מהצד שכנגד - ויש לחייב כל מאמץ אפשרי ומכוון וייעיל כדי להביאה לעולם - علينا להסיק את המסקנה המוכרחת: איננו הולכים.

עלי להוסיף, כי אם בתחילת, כשתתקבל ה证实 הטלגרפית של מכתב התשובה לתחנים של פריס, רأיתי בה פתח לモצא בדרך של השתפות, בא הנוסח המלא של התשובה ופתח את הפתח כמעט כולם. אני מבדר כאן את שאלת "המוצא" נוכח עובדות ההחלטה הראשונה של פריס, פירסומת ומסירתה רשמית למלך - כל אלו עובדות הקבועות בנסיבות שאין לעקרן. והנה, מה证实 הטלגרפית היה נראה לי, כי אם אומנם עומדת הממשלה על בסיסו הקודם, הרי אין היא מדגישה שזהו הבסיס של הוועידה, אלא היא מאפשרת לנו לקבוע את הבסיס שלנו וע"י כך הופכת הוועידה לטעין בימה חופשית, בלתי מסויימת בבסיס למפרע. לעומת זאת, מהנוסח המלא של המכתב ברור, כי הכוונה היא לקבוע את התוכנית הממלתית כבסיס לוועידה על שני הצדדים שבה, ולהציג למפרע את הצעותינו כתיקונים לאותו בסיס, שהוא העיקר, או כהצעות שכנגד הטפלות לאותו עיקר. והוא אומר: הפתח הפך סדק.

טכל מקום, אם נעשה אותו ניסיון - הוא עליה במהירות, ועבדשו הגיעה השעה לשלהמו. אם לא יחול שינוי - אין ללבת. כל ויתור מתחם הסתלקות מהעדרה המוצחרת פירושו ביזון מדיני לפני חוץ וhrs מוסרי בפנים. אני מדגיש זאת דווקא משום שאינו מוחזק ל"שתפן" מועד ומושבע שאין לו תקנה.

3.9.1946DOC00536b

משה שרותוק איגרת ממחלנה המעדץ בלטרון
אין לדעת, כמובן, מה ילד יום. בעצם, טרם נודע בדיקות מה ילד יום אתמול - מהי בדיקת התשובה. גם אם היא שלילית, אין ביחסון שהוא הדיבור האחרון. אני מתאר לעצמי, משרד החוץ [הבריטי] שיש לקרה מוחה שאפשר יהיה להציגו ככינוס משפחתי של אנגליה עם גורויה. אינני יודע אם ומה פועלים עכשוויו אנסינו כלפי אמריקה וגם עוד יש סיכויים להיבנות מעורתה בשלב זה, ערבי הוועידה. הרוי שיש לשמר על כושר הגמישות הפנימי לקרה כל פתח שיפתח. בנסיבות המתקנה הברורה היא אישור עדמת המפלגה שכבר נתקבלה ונתפרסמה. לא יותר מזאת.

ב

בין אם תחבטל הוועידה או תתקיים, ובין אם תתקיים בלבדינו או בהשתתפותנו - ספק רב אם טיפול בשלב זה הכרעה לאורך ימים.

מאחורינו - כיום - תקופה ההסדר המדיני שהייתה מושחת על ההצהרה והמנדט. היסוד המוצדק, שעליו עמדו רגלוינו באותו תקופה - הוזף ונשוף ע"י נחשולי המדיניות האויבת. מי יודע כמה זמן יעבור ואילו פורענותות תתרגשנה עליינו עד שנגיע להtagבות בסיס מדיני חדש, אשר עליו יוכל להתייצב בביטחון. בנסיבות נגורע לנו להתקיים ולהאבק בתוך מערבולת הימים הודוניים.

במערכת ביצור עמדותינו המשניות והרחבותן אני רואה כזו ראשונה ודויה תנופה חדשה של התאהבות בכל השטחים האפשריים בכל חלקי הארץ. גם אילמלא הווועות האחרונות הייתה נודעת דחיפות וחשיבות מיוחדת לתוספת נקודות התאהבות בדרום. כיום מחויבת נוספת כזו מtower שיקולים מדיניים-חיצוניים ומוסריים-פנימיים ילידי הפורענות [של "השבת השחורה"]. מוכראים להימצא בתוכנו יכולת הממנית והכוח האנושי לבצע את המפעל בכל המהירות האפשרית. כל שבוע החולף ללא מעשה בתחום זה, מtower השתקעות מובנת ומצודקת כשלעצמה בתחום אחרים, הוא תקלת חמורה מכמה בחינות. אבל, כאמור, אין הפעולה יכולה להצטמצם בנגב. עליה להקיף את כל האזורים. אם יעלה בידי הוועידה לתת דחיפה של ממש למיבצע נועז ורחב-היקף - תעשה דבר גדול. אך לאmittio של דבר אני יודע אם יש צורך בדחיפה: מי ייתן והייתי מתפרק בדברי אלה לדלתים פתוחות!

אני יודיע כי הוקצבו סכומים ונמשכים המאמצים להגברת המפעל [מפעול העפלה]. אין עורך לחסיבותה המדינית והמוסרית של הגאות הנוצע, שחלקה חלק זה של החזיות מיד לאחר ה-29 ביוני. זו הייתה התגובה הייעילה ביותר ליום הפורענות שرك יכללה להיות גם אם היו אפשרויות תגבורות אחרות מתוך הארץ. אומנם הגאות הביאה לידי משבר חדש במערכה זו - גלות קפריסין. אך אין להרטע מזה. קפריסין היא תחנה נוספת ולאחרונה בנתיב היסורים הארוך של המעלים. מבחינה עצמת הלחץ אין להשוות

מחנה פליטים מעפילים בקפריסין עם מחנה של יהודים נידחים באיזו פינה שהיא באירופה.

המשך המעל והגברתו אף הם הכרח מדיני ומוסרי - להעכמת הלחץ על שערי הארץ, לחדוד הבעה כלפי העולם כולו, להגנת אי-כניעתנו, להרמת הרוח ביישוב ובשארית הפליטה, אשר נאמנותה אינה משורינת במלוא ההיקף.

התפקיד המקורי למפעל הוא יציאת מורה-אירופה. אני מניח שגם כאן געשה הכל להחשת הייציאה ולעזרה היוצאים, אך המצב אינו ידוע לי לפרטיו.

פתח חדש לתגברות כוחות פנימיים בארץ בפתח כאילו מתוך המפללה שנחל דבר "התגובה היישובית".⁸

מלכזילה הייתה שורי בספקנות קיצונית לגבי מעשיותה של דרך זו. בהתייעצותה ראשונה שנתקיימה כאן, עוד לפני התרת החבוש הוקן שבחברה [רב פישמן], הבעתי דעה שלילית גמורה. אמרתי, כי לפי ניסיוני סופו של בירור מעשי בשאלת זו שהוא מעלה חרס ואין כדי לחזור על הפרשה, שגם הפעם לא תהא אלא הוצאה מרץ לדיק. אחר-כך, כשהגענו התגובה הפך סיסמה ציבורית וראיתי חסידים ואנשי מעשה דוגלים בה - הייתה סבירות שלא לנו, היושבים כאן, לזכות צוננים. גם היה רושם שכאילו נבדק העניין מחדש ונמצא בר-биוץ. אומנם שאלתי וחזרתי אם החוגים שהיאזמל יתפקיד בברשות מוכנים להכנס צוарам בעול. כי פעולה כזו נדונה מראש לכישלון אם אינה נשענת על ציותם מרצון של המיעדים לשאת בה ובتوزאותה. נענית, כי אם יוחלט - יקיימו. כיוון שראיתי בביוץ התוכנית ערך הפגנתו כלפי חז"ז ויעיל של פורקן בפנים - הייתה עצה אחת עם חברי שיש להMRI. בינו לבין, בהמשך הסתבכות, נוספו נימוקים של כבוד המוסד המחליט וקרן מפלגתנו. אך רأיתי שאין כוח ללילה. תאריכים מכריים בדייניות הוחמצו. המתיחות שהתגברה פעם אחר פעםchorah ונתפרקה. פג האמון ונפיסה הסיסמה. חוגי הסרבנים נתארגנו ונתגבשו. הגיעו שלב, רק ליקוי גמור של חושי המציאות היה יכול לטשטש בעיני מישחו את העובדה הניצחת, שהענין מת ושוב לא יפיחו בו רוח החיים. כזהו מצב כיום והיתה מייעץ בכל התקוף לא לשחת מרץ בניסיונות-שווא להוציא את הבר-מין מקברו ולהחיותו מלאכותית.

אם נכון הדבר, שהוגי הימין מציעים עכשו תמורה אי"ש [אי-שיתוף] מאמן יישובי כספי לביצרון [קרן לרכש נשק להגנה] - אם אין אלה סתם דיבורים אלא יש ממש בהם, ואם אין בזה פגיעה או תחרות במגבית הקימוט, אלא אפשרי תיאום - אז יש להאחו בזה, לחייבם על פעולה ולנגד את הברזל בעודו חם. לא יהיה חלקו עם אלה שיסלדו בתחליף זה של כופר-מן תמורה הסתמכות אישית ומעמדית במבנה המדינית, כי הסתמכות מלאה לא הייתה באה, ונמצאו מאמן הביצרון והאחדות

היישובית מסביב לו רוח נקי.

לא אבוא לפרט את כיווני הפעולה המדינית בתקופת בגיןים זו - אשר מי יודע כמה תימשך! - בירושלים, בקהיר, בלונדון, בפריס, בוושינגטון, באו"ם, בשבייל עקלתו המובילים למוסקווה. המסתה הקודמת של קשרינו עם השלטון הבריטי נקרעה ונשרפה, וכל עוד לא תתרעם חדשה - וכי יודע אם תתרעם! - עיקר הפעולה המדינית בגיזרה הבריטית, בירושלים כבלונדון, הוא בשדה ההסברה והפירותום. שני המרכיבים האלה הוגברו מבחינת העבודה, אך יש עוד לעשות הרבה. פרשת הפעולות של השבועות האחרונים על יסוד המציאות החדש בקהיר וברבת-עמון הוכיחה מחדש את האפשרויות שם, ואולי פתחה מחדש פתח לבירות אחרות שם. פריס טעונה דאגה מיוחדת - כשלעצמה וכמרכז ליבשת אירופה. עניין חווית האו"ם מהיבר ריכוז כוחות מיוחד.

אך אם לא נגיע לידי הסדר שיבטי התקדמות ממשית וסקטה, ولو גם לתקופה קצרה בלבד, צריך שיהא ברור כי מאבקנו יהיה מוכחה לכלול, כאמור, צורות של ביטוי ממשי לאי-כניעת, במידה שככל גילוי כוחנו לא יצא בהפסד הריסטו.

ג

בפרק חמורה זו אין ניחם על שהיא. אומנם שילמנו מחיר אכזרי שלא כלל היה בלתי-נמנע. נעשו צעדים מוטעים והתברר שהויהיות הייתה לקויה במידה חמורה. על כל אלה מוכחה להיות בתוכנו, למועד הנכון, נתינת הדין - אחרת לא תאה תקומה לאחריות בתוכנו. אבל בסודו של הדבר אני רואה את המחיר הבלתי-נמנע שילמנו ככדי. אם בעיתנו נוקבת ומטרידת, אם נפתחים עימנו ומתחכם לנו, אם הספק פן בסופו של דבר לא יוכל לנו מכרסם והולך, אם כבוננו בקרב השכנים במעלה - יש בו חלק ניכר, אם לא מכך, למאבק המשמש. אכן הוכינו מהלומות קשות וסבלנו קורבנות נפש ורכוש וניחתו בנו פגיעות המוניות שאימנו למותט את יסודות חיינו, ועודין המערכת נגדנו נטושה במלוא התוקף והזעם. אבל אילמלא אותו מאבק היה דיןנו מיתת חנק; אם גם ללא הרס ישיר ולא שפך דם. אלה היו ודאי באים אחר-כך, מיד אחריהם.

אכן דרך זו כרוכה בסכנות חמורות ומהייתה שיקול רב וחישוב מדויק. בהתמודדות כמותית גרידא כישלוננו חרוץ, ושיקול זה בלבד קבוע תחומים מרחיקים. מכאן אי-המנעות של הפוגות והפסיקות, קצרות וממושכות. מכאן גזירות הבירה הקפדרנית לגביה שיטות וטראות וחובת הרגישות הקיצונית לגבי המטיסות. מכאן החשיבות הניצחת של ריכוז האחריות ושל משמעת ביצוע. לא בכוח, כי אם באופי נתמודד, באריכות נשימה, בהחזקת מעמד. אבל הטריד נטריד ונדריך מנונה וنعمיק ההכרה כי לא תיקון יציבות ובטיחות על גבי עיונות דיננו. אם תבוא הקללה פורטת נשמה להתקף ולהשתקע

משה שרתוק ממחנה המעצר בלטרון

3.9.1946

אנגליה

DOC00536e

במעש חיווי, אך אם יתميد העוול נחשב מעט את כוחנו ונככל השימוש בו לאורך ימים.

יש כאן בעיה חינוכית רצינית, מבחן חמור לאופי הרבים ודוקא הצעירים, תביעה לتبונה להשתלט על יצרים, הטלה חובה של רוחק-ראות על פוקד ומציאות אחד. למעשה אנו עומדים ביום בפני פסק מוסמך, הגוזר התאפקות עד להכרעה עליונה.⁹ התאריך הוא בזודאי מוצא מסך פנימי, אך ההפוגה כשלעצמה בעיני צורך המצב. השעה שעת השтолלות גירוי רצח ואבדון. התמומים שבתוכם תקיפים, ולמעשה מכריים. הם משחרים לפיתחון-פה לעשיית שפטים נרחבים ומרחיקים. מענה מצדנו אך יתר רצונות ושלח רשן מישראלים - יפטור מכל חובת התחשבות מיוחדת, מדינית או אנושית. הסתרגות מיביצעים מזה ומזה בקו העולה "קרשצ'נדז" עתידה בסופה - ולא בריחוק-זמן רב - להטיט שואה רבתיה. לא כליה, חיללה. אך תמוטה שהציבור לא יעמוד בה וחבלת שלא במהרה תירפא.

תහילת ההיסטוריה העברית על קנאי ירושלים, אך גבורתם לא מנעה חורבן הבית. דורנו, אם יבואנו חורבן שלishi, לא יתנחם בתהילתנו לעתיד.

החלטת פריס חלה, לדעתי, מהותית, בשאלת המענה לזוועות תימן.¹⁰ הגיעוני ידיעות על תוכניות שניסרו או עודן מנסחות לפועלות-גומליין. אני סבור, שבמצב הקיים יש לשלול אותן. ידעת הועם והרתת. גזירה עליהם להיכבש. כל שייעשה - ירע שבעתיים. אינני ידוע אם יש תוכניות אחרות. אם ישן - יש לדון על כל אחת לגופה. וזאת נזכור: המערבה - על שטירת הרכוש.¹¹ כל כושר התאמצות והאמצתה ירוכזו בנקודת האחת הזאת. אמצעים כבר הוקצבו ואם לא די - מוכרא שימצא הדרוש. נראה סבלנותו של מי תפרק תחילת. בכיוון זה הסברה ועידוד וחישוק ברזל של ממשות. טענת "איך אפשר להחשות?" אינה עומדת ב מבחן התבונה הצלולה. לא להחשות פירשו להתגרות ולגרור מבחן ביתר שאת, ואז, לפי אותו היגיון, שוב מצווה לא להחשות ושוב עליית דרגה בתגובה. בסופה של ההשתלשות - הכרעה לייתרון הנסיבות.

לבוי ללבות הטהורים והחמים המחשבים להישבר מעוצמת ההולם. יש לחוקם. לבוי לכתחפים הצעירות הבודעות תחת נטול אחריות שלא נפלה בחלוקת של נוער בשום אומה ולשון. יש לסעוד אותן. אין מנוס - זה הדין.

3.9.1946

איגודת

DOC00536f

לעומת זה, אני גורס את החלטת פריס - כבלתי-חלה על חסות [גיבו] המעל וככל הכרוך בה. וברצוני למסור מודעה, כי לבני שלם בתכילת עם עליות שקבעו נסתי [חיפה] - ההריגה הטעונית בעיר¹³ והחוץ בשיט¹⁴ - ולא רק לבני שלם, אלא נשמי לרווחה ווקפתי קומתי למשמע הבשורות על אף הקורבנות שנפלו במקרה הראשון, ושrik בדרכ נס נמנעו בשני. ולידידי זה הקו גם להבא.

ידעתי כי העניינים בפנים, במסגרתנו, באו עד משבך נפשי ומעוררים דאגה חמורה. יש לטcss עצה רצינית, אם רק אפשר - במושוף עם חברי לשעבר¹⁵ ובכוחות מאוחדים לעורק התקפה על התבונה והאחריות - לשכנע בנסיבות הדרך ולהייב על נשיהה בעול וא-פרישה. חברינו הראשיים שבמפעול זכאים לעידוד ולסייע בניסיון הקשה משאול, שהם עומדים בו בגבורה.

היקר מכל יקר - נפש בנינו! בצלחתנו לשמר על אוצר זה ניבחן.

הבעיה המ_mAרת של הסוטים [ה"פורשים"] רוחקה מפתרון יותר משתייה. אסונות העבר הקרוב וסכנות העתיד מחייבים תיחום חריף ונמרץ.¹⁶ אבל בתחום בלבד אין סילוק הנגע. ביעור הרע בעורת חיצונים¹⁷ אינה באה בחשבון בשום פנים ואופן. לא רק משומש אין כיום כוח שיכירח אנשים להתנדב לכך ולטמא עצם ברגע פיגולים, אלא פנוי שפק [רט] הדדי אך יגבר התמוטטות הפנימית; וכן מפני שהדברים שנודעו לנו מזו תקופת השיתוף¹⁸ על החתירה והישוסי נגדנו בעצם תקופת השיתוף ומתוך הסתייעות בו¹⁹ - פולסים לחלוtin ולאורך ימים את השותף ואת השיתוף. אני מודה ומתוודה באזלת ידי נוכחות המכשלה העצומה זאת.²⁰

ד

חוות הפנימית קודרת לא פחות מהחיזונית. אם מפלגת פועלי א"י וה坦ועה לאחדות העבודה לא יצליחו להתחדר מחדש, תיגור על תנועת הפועלים התפתחות רורת אסונות. הרוב הוזעם שלנו אינו משורין - לא בימים כתיקונם וכל שכן בימי עברה. מארת הפירוד באירופה²¹ תגביר את השחיתות הציבורית ברחבי המלחנה וסופה לפשרות לאמריקה ולאנגליה. אחדותו של הקיבוץ המאוחד על עברי פי פחת. למבחן הנூר אין תקנה בתנאי פירוד. נחשול הדמים של [מאורעות]²² 1929 וההתנקשות המדינית של 1930²³ איחדו את "אחדות העבודה" ו"הפועל הצעיר" והקימו הנהגה אחראית ויציבה לפועלי א"י ול坦ועה הציונית.²⁴ אך גודרות "הספר הלבן" [של 1939] ומטות המלחמה בארץ ונוראותיה באירופה לא עזרו כוח למנוע بعد התפרקות החביבה. אם סיוטי הימים האלה לא יקימו בשני המלחנות קבוצות קנאים לאיחוד, אשר בתינן יד זו לזו יקרבו את המרכזים ויביאו לידי הקמת הריסטותיה של המפלגה הציונית-סוציאליסטית בארץ ובעולם - מתי ייקום הנס? הימוד בועידתנו הכוח להשמי תביעה לאיחוד, שתכרייח להענות לה בכוח חיובה המוסרי המכריע?

ארכו דברי שלא בכוונתי מראש, ואיתכם הסליחה.
שלכם ואיתכם בכל רחשי לבני והגיגי רוחוי -